

La menace du fascisme

L'Italie unifiée eut beaucoup de difficultés à résoudre : l'absence d'industrie, le manque de voies de communication, l'analphabétisme, les régions déshéritées, la surpopulation. La misère était grande et beaucoup d'Italiens émigrèrent, surtout vers les États-Unis.

L'Italie entreprend cependant une campagne d'expansion coloniale. Vers 1890, elle s'empare de l'Érythrée, au nord de l'Éthiopie, et d'une partie de la Somalie. Mais six ans plus tard, son projet de conquérir l'Éthiopie échoue lamentablement et elle est forcée de demander la paix. En 1911-1912, l'Italie enlève à la Turquie le contrôle de la Tripolitaine et de la Cyrénaïque, qui formeront la Libye.

En 1914, bien qu'alliée de l'Allemagne et de l'Autriche (Triple Alliance), l'Italie reste dans l'expectative. Finalement, en 1915, elle prend parti pour les alliés et déclare la guerre à l'Autriche-Hongrie. Parmi les partisans de cette intervention on trouve Benito Mussolini, qui vient de rompre avec les socialistes.

Mais le front italien n'apporta aux alliés qu'une succession de revers; quand la paix fut conclue, la part de l'Italie fut loin d'être ce qu'elle avait espéré. De plus, l'Italie avait perdu plus d'un demi-million d'hommes; elle se trouvait fortement endettée et la misère était grande. Le mécontentement se manifesta partout; pendant trois ans, ce ne furent que grèves, fermetures d'usines, émeutes et changements de gouvernement. Dès 1919, une grande partie des mécontents se rallia au nouveau mouvement fasciste qui avait à sa tête Mussolini, Dino Grandi et les généraux Balbo et de Bono. En 1922, les fascistes marchent sur Rome et s'emparent du pouvoir. Mussolini devient premier ministre.

En quelques années, le « duce » élimine tous ses adversaires, il interdit tous les partis et exerce une surveillance sévère sur la presse et les réunions politiques. Les grèves sont interdites; employeurs et travailleurs doivent régler leurs différends à l'amiable. Les finances sont raffermies. De grands travaux sont exécutés : assèchement des marais Pontins, électrification du réseau ferroviaire, construction de routes, modernisation de Rome, etc. Les accords du Latran cèdent aux papes, dépossédés en 1870 (voir page 142), l'État du Vatican.

Mussolini caressait également de grands rêves d'expansion du territoire. En 1935-1936, l'armée du général Badoglio s'empara de l'Éthiopie, renversa l'empereur Haïlé Sélassié et le remplaça par le roi d'Italie. En 1939, l'Italie envahit et conquiert l'Albanie. Mais cette politique présomptueuse, menée en partie par son gendre, le comte Ciano, devait jeter Mussolini dans les bras d'Hitler (axe Rome-Berlin) et le mener à sa perte.

En Espagne, l'exil du roi Alphonse XIII en 1931 fut suivi de l'instauration de la république. En 1936, les élections amènent au pouvoir le *Frente popular*.

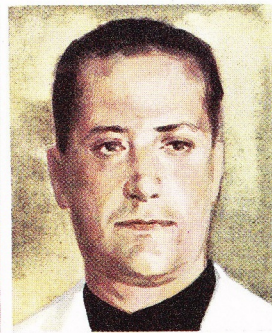
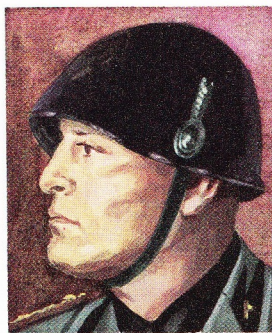
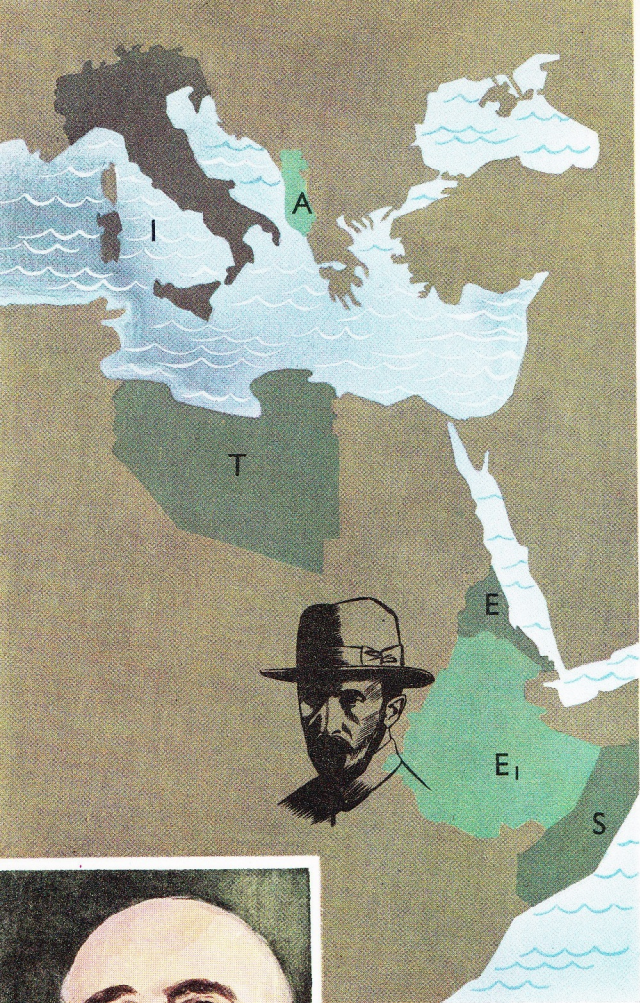
Le général Franco prit la tête d'un soulèvement nationaliste. Celui-ci dégénéra en une guerre civile de trois ans, dont l'épisode le plus célèbre fut le siège de l'Alcazar de Tolède. Au printemps 1939, Madrid tomba aux mains de Franco, qui depuis est maître de l'Espagne. A l'encontre de Mussolini, il ne suivit pas l'Allemagne dans la Deuxième Guerre mondiale.

En haut, à gauche : carte où sont indiquées la Somalie (S), la Tripolitaine (T), l'Érythrée (E), l'Éthiopie (Et) et l'Albanie (A). Sur l'Éthiopie, Haïlé Sélassié.

A droite : les fascistes marchent sur Rome. Mussolini, Ciano et Badoglio.

En bas : le général Franco et l'Alcazar de Tolède.

DE OPKOMST VAN HET FASCISME

Na 1870 was de verhouding tussen de paus en de pas verenigde Italiaanse staten gespannen. De paus verbood de katholieken, actief aan de Italiaanse politiek deel te nemen. Mede hierdoor kwam een onstandvastig parlementair bewind tot stand, waarbij de macht herhaaldelijk in handen van anticlericalen was. De Italiaanse economie was ongezond, de financiële crises waren talrijk; miljoenen Italianen emigreerden.

Toch begon Italië in het buitenland een campagne voor koloniale expansie. Omstreeks 1890 had het Eritrea en een groot gedeelte van Somaliland veroverd. Een poging om Ethiopië in bezit te nemen, eindigde zes jaar later op een rampzalige wijze. Italië was verplicht om vrede te verzoeken. Tijdens de jaren 1911 en 1912 veroverde Italië Tripolis op Turkije.

Hoewel Italië met Duitsland en Oostenrijk de Drievoudige Alliantie had ondertekend, zat Italië bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog "op de wip". Het wachtte af, aan welke kant het de grootste uitbreiding van grondgebied kon verwachten. Ten slotte verbond Italië in mei 1915 zijn lot aan dat van de Geallieerden en verklaarde Oostenrijk-Hongarije de oorlog. Tot de verdedigers van deze richting behoorde Benito Mussolini, een jong staatsman, die kort tevoren met de Italiaanse socialistische partij had gebroken.

De Geallieerden ondervonden van het Italiaanse front niet veel steun. Toen de vrede werd hersteld, bleken de Italiaanse territoriale aanwinsten dan ook heel wat minder omvangrijk dan het had gehoopt. Bovendien had Italië, dat meer dan een half miljoen man had verloren, grote schulden. Algemene ontevredenheid was het gevolg. Gedurende drie jaar volgden stakingen, opstootjes en regeringswisselingen elkaar regelmatig op. In 1919 sloten vele ontevredenen zich aan bij de nieuwe fascistische beweging, geleid door Mussolini, de generaals Balbo en De Bono, en Dino Grandi. In 1922 marcheerden de fascisten naar Rome en maakten zich meester van de macht.

Binnen enkele jaren vestigde Mussolini zijn dictatuur, en wel door de overige politieke partijen te verbieden en een strenge censuur op de pers en controle op openbare bijeenkomsten in te stellen.

In de glorie tijd van de "Duce" - zo werd hij genoemd door zijn volgelingen - waren stakingen verboden, terwijl de werknemers en werkgevers van elke tak van nijverheid in gilden werden georganiseerd. De staat voerde talrijke belangrijke openbare werken uit, waaronder de drooglegging van de Pontijnse Moerassen in de buurt van Rome, het bouwen van hydro-elektrische centrales, de elektrificatie van de spoorwegen en de aanleg van de eerste moderne autosnelweg van Europa.

Mussolini wilde echter ook ten koste van alles het grondgebied van Italië uitbreiden. In 1935 - 36 veroverden Italiaanse strijdkrachten onder bevel van maarschalk Badoglio Ethiopië. Ze verdreven keizer Haile Selassie en riepen de koning van Italië tot keizer van Ethiopië uit. Later, in april 1939, viel Italië Albanië binnen en veroverde dit land. Deze expansiepolitiek werd voornamelijk door Mussolini's schoonzoon, Graaf Ciano, uitgevoerd. De positie van Italië bij de onderhandelingen met Duitsland werd hierdoor verzwakt. Het Italiaanse leger moest op vele plaatsen tegenwoordig zijn en toen Hitler-Duitsland het vlakbij gelegen Oostenrijk annexeerde, aanvaardde Italië dit zonder protest. In de dertiger jaren zag het er een tijdlang naar uit, dat militaire dictaturen heel wat voordelen boden; de vredelievende democratieën leken te sluimeren. Het was dus niet verwonderlijk, dat het optreden van iemand als Mussolini werd nagevolgd. Zo ontketenden in 1936 een aantal rechtsgeoriënteerde Spaanse officieren onder leiding van generaal Franco een burgeroorlog. Deze oorlog duurde drie jaar en was in feite een soort generale repetitie voor de Tweede Wereldoorlog. Eén van de belangrijkste gebeurtenissen was de belegering van het Alcàzar te Toledo. Duitsland en Italië snelden Franco met troepen en bevoorrading te hulp. Rusland, Frankrijk en een Internationale Brigade, samengesteld uit mensen van talrijke nationaliteiten, voegden zich bij zijn linkserichte tegenstanders. In mei 1939 viel Madrid, waardoor Franco meester van Spanje was. In tegenstelling tot Mussolini vermeed Franco, Duitsland in de Tweede Wereldoorlog te volgen en het is voornamelijk hierdoor, dat het hem gelukte aan de macht te blijven.

Op de kaart geeft S = Somaliland aan, T = Tripolis, E = Eritrea, El = Ethiopië en A = Albanië. Het portret van Haile Selassie staat naast Ethiopië. Voorts ziet u de fascistische leiders tijdens de mars naar Rome, de portretten van Mussolini, Ciano en Badoglio. De onderste tekening stelt het Alcàzar van Toledo voor, met Generaal Franco in de inzet.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.